

กลไกทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและการลด
การปล่อยก๊าซเรือนกระจกประเทศไทย*

LEGAL MECHANISMS FOR SUPPORTING SUSTAINABLE DEVELOPMENT
AND GREENHOUSE GAS EMISSION REDUCTION IN THAILAND

พินธุ์ทิพย์ นวานุช

Punthip Navanuch

จุไรรัตน์ กัญชนะ

Jurairat Kanchana

สุธาสนิณี พิริยกิจโกมล

Suthasinee Piriyaikijkomol

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, ประเทศไทย

Faculty of Law, North-Chiangmai University, Thailand

E-mail: punthip@northcm.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทยได้พัฒนากลไกทางกฎหมาย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มาตรการสำคัญประกอบด้วย การจัดทำกรอบกฎหมายที่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่กำหนดหน้าที่ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการตรากฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และเครื่องมือทางกฎหมายอื่น ๆ ที่สนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โครงการลดก๊าซเรือนกระจกโดยสมัครใจ (T-VER) เป็นตัวอย่างของการดำเนินการตามกฎหมายที่สามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม กลไกทางกฎหมายเหล่านี้ เมื่อผนวกกับนโยบายด้านพลังงานสะอาด และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นถึงความพยายามของประเทศไทยในการบูรณาการพัฒนาเศรษฐกิจเข้ากับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ความท้าทายยังคงอยู่ในด้านการบังคับใช้กฎหมาย และการประสานงานเชิงสถาบัน การเสริมสร้างกลไกทางกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประเทศไทย ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: กลไกทางกฎหมาย, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, กฎหมายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, การพัฒนาที่ยั่งยืน, การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

Abstract

Thailand has developed legal mechanisms to support sustainable development, with a strong focus on reducing greenhouse gas emissions. Key measures include the establishment of legal frameworks aligned with international commitments, constitutional provisions mandating environmental protection, and secondary legislation such as the Energy Conservation Promotion Act and the Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act. These instruments serve as vital tools for promoting long-term environmental governance. The Thailand Voluntary Emission Reduction Program (T-VER) exemplifies the practical application of such legal mechanisms by encouraging participation from multiple sectors. When combined with policies supporting clean energy and sustainable resource management, these frameworks reflect Thailand's efforts to integrate environmental protection with economic development. Nonetheless, challenges remain in law enforcement and institutional coordination. Strengthening legal mechanisms is thus essential to enhance the country's capacity to cope with climate change and to achieve long-term sustainability goals.

Keywords: Legal Mechanisms, Environmental Law, Climate Change Law, Sustainable Development, Greenhouse Gas Emission Reduction

บทนำ

โลกมีอุณหภูมิที่สูงขึ้นเนื่องจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นประเด็นสำคัญที่ทั่วโลกให้ความสนใจ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นภาวะที่ฤดูกาลและอุณหภูมิมีการเปลี่ยนแปลงระยะยาว ทำให้เกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ความแห้งแล้ง ไฟป่ารุนแรง ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น การละลายน้ำแข็งขั้วโลก เกิดน้ำท่วม พายุรุนแรง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของสิ่งมีชีวิต ที่อาจทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน ประเทศไทยในฐานะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีส่วนในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและพลังงาน นำไปสู่การปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่าง ๆ โดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จะไปเคลื่อนบริเวณชั้นบรรยากาศของโลก ยอมให้รังสีจากดวงอาทิตย์ทะลุเข้ามาได้แต่จะกักเก็บรังสีอินฟราเรดไว้กับตัว และสะท้อนคลื่นความร้อนกลับมายังพื้นโลก เช่นเดียวกับกับการทำงานของเรือนกระจก ส่งผลให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น (นะโม ขวลิขิต, 2566)

นะโม ขวลิขิต ได้ศึกษาวิถีลดภาวะเรือนกระจกในองค์กรของประเทศไทย พบว่า มี 8 กิจกรรม ที่ลดภาวะเรือนกระจกในองค์กร ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพพลังงาน การพัฒนาพลังงานทดแทน การจัดการของเสีย การจัดการภาคขนส่ง การอนุรักษ์ป่าไม้ การสร้างผลิตภัณฑ์ การออกนโยบายและการสร้างพันธมิตร

การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมีปัญหาที่สำคัญ คือ ความไม่สอดคล้องของเหตุผลและนโยบาย การขาดการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนขาดความตระหนักรู้ของภาคส่วนต่าง ๆ แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการลด

ก๊าซเรือนกระจก แต่ยังคงมีช่องว่างสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีทางกฎหมายเชิงระบบ เชื่อมโยงระหว่างกฎหมายสิ่งแวดล้อมกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและการบูรณาการนโยบายที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นที่ต้องได้รับการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนและการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศไทย

ความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นการดำเนินการปฏิบัติที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

SDG 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินการมาตรการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

SDG 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ การส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน

SDG 12 การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน การพัฒนาและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่มีคาร์บอนต่ำ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

SDG 15 การปลูกป่าการรักษาระบบนิเวศน์ เพื่อเพิ่มการดูด – จับ คาร์บอน

กล่าวโดยสรุป การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ไม่เพียงแต่จะช่วยลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแล้ว แต่ยังสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวของประเทศอีกด้วย

การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันได้ โดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยมีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาที่ยั่งยืนสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและครอบคลุม โดยไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากเกินไป

2. ด้านสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืนส่งเสริมความเสมอภาค ความเป็นธรรม การเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา การสาธารณสุข การมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างคุ้มค่า การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศใช้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการพัฒนาในระยะยาว โดยมีกรอบเวลาถึงปี พ.ศ.2573 เช่น

-เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้

-เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

-เป้าหมายที่ 16 สันติภาพ ความยุติธรรม และเป็นสถาบันที่เข้มแข็ง

-เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา

ความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

- ลดผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวะโลกร้อน การเสื่อมโทรมของทรัพยากร
- สร้างความเป็นธรรมในสังคมและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างประชากร
- สนับสนุนความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเสรีภาพของประเทศ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญในภาพรวม กล่าวคือ เป็นการสร้างสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และเป็นการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน โดยไม่ทำลายโอกาสของคนรุ่นต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นการบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ตลอดจนได้รับการบูรณาการเข้าในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580)

ภาวะเรือนกระจก

1. ภาวะเรือนกระจก คือ ภาวะที่ชั้นบรรยากาศของโลกทำตัวเสมือนกระจก ที่ยอมให้รังสีคลื่นสั้นผ่านลงมายังโลกได้ แต่จะดูดกลืนรังสีคลื่นยาวช่วงอินฟราเรดที่แผ่ออกจากผิวโลกเอาไว้ จากนั้นก็จะคายพลังงานความร้อนให้กระจายอยู่ในชั้นบรรยากาศและพื้นผิวโลก จึงเปรียบเสมือนกระจกที่ปกคลุมผิวโลกให้มีภาวะสมดุลทางอุณหภูมิต่างเหมาะสมต่อสิ่งมีชีวิตบนผิวโลก แต่ในปัจจุบันมีก๊าซบางชนิดสะสมอยู่ในชั้นบรรยากาศมากเกินไปจนทำให้สมดุลซึ่งก๊าซเหล่านี้สามารถดูดกลืนรังสีคลื่นยาวช่วงอินฟราเรดและคายพลังงานความร้อนได้ดี พื้นผิวโลกและชั้นบรรยากาศจึงมีอุณหภูมิสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศของโลกและสิ่งมีชีวิตบนผิวโลกอย่างมาก

ปรากฏการณ์ภาวะเรือนกระจก จึงหมายถึงชั้นบรรยากาศที่ทำหน้าที่เช่นเดียวกับเรือนกระจกในการกักเก็บความร้อนไว้ภายใน และตัวการสำคัญที่ช่วยกักเก็บคาร์บอน เรียกว่า “ก๊าซเรือนกระจก” ซึ่ง หมายถึง ส่วนประกอบก๊าซในบรรยากาศทั้งที่อยู่ในธรรมชาติและสร้างขึ้นโดยมนุษย์ ซึ่งสะสมอยู่ในชั้นบรรยากาศ เช่น ไอน้ำ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โอโซน ก๊าซมีเทน และก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน จะเป็นอุปสรรคกีดขวางไม่ให้รังสีความร้อนสะท้อนกลับไปในอวกาศได้ ทำให้ความร้อนยังคงกักอยู่ในบริเวณผิวโลกและชั้นบรรยากาศ (นันทญา เขียวแสง, 2559)

2. สาเหตุของการเกิดภาวะเรือนกระจก ภาวะเรือนกระจกเกิดจากความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศที่เพิ่มสูงขึ้น ก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจก ซึ่งเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศจากความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศที่เพิ่มสูงขึ้น ก๊าซเรือนกระจกบางชนิดมีอายุในชั้นบรรยากาศสั้น เมื่อเราหยุดปล่อยก๊าซเรือนกระจกดังกล่าว จะสามารถทำให้ความเข้มข้นในชั้นบรรยากาศของก๊าซนั้นลดลงได้ แต่ก๊าซเรือนกระจกบางชนิด เช่น ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มีอายุในชั้นบรรยากาศยาวนาน ทำให้ถึงแม้จะลดปริมาณการปล่อยก๊าซนั้นลงแล้วความเข้มข้นในชั้นบรรยากาศจะยังคงไม่ลดลงทันที ทำให้อุณหภูมิยังคงอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศจะคงที่แล้วก็ตาม (ภัทรพร สร้อยทอง และคณะ, 2560)

3. ผลกระทบของภาวะเรือนกระจก ภาวะเรือนกระจกเป็นปรากฏการณ์ที่ก๊าซบางชนิดในบรรยากาศของโลก เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน ไนตรัสออกไซด์ ดูดซึ่มและแผ่รังสีความร้อนกลับมายังพื้นผิวโลกอีกครั้ง ทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกสูงขึ้น ภาวะเรือนกระจกจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอุณหภูมิพื้นผิวโลกสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากไม่มีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในอนาคต ผลกระทบด้านสภาพภูมิอากาศจะยิ่งรุนแรงขึ้น เมื่อโลกร้อนขึ้นการเปลี่ยนแปลงของระบบภูมิอากาศจะมากขึ้นตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นคลื่นความร้อนในมหาสมุทร ฝนตกหนัก ความแห้งแล้งทางการเกษตรและระบบนิเวศน์ เกิดพายุหมุนในเขตร้อนที่รุนแรง ภาวะโลกร้อนอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้วัฏจักรของทั่วโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ผลที่ตามมาคือ การเปลี่ยนแปลงปริมาณฝนช่วงมรสุมและความรุนแรงของเหตุการณ์เกี่ยวกับน้ำ และความแห้งแล้งที่จะมีมากขึ้นจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเกิดจากการกระทำของมนุษย์ส่งผลกระทบต่อทุกภูมิภาค เราสามารถแก้ไข ควบคุมภาวะโลกร้อนที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ ด้วยการจำกัดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สะสมและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอื่นๆ เช่น ก๊าซมีเทนให้เหลือน้อยที่สุดหากเราสามารถลดได้ เราจะเห็นความเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิพื้นผิวโลกในระยะประมาณ 20 ปี (คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ, ม.ป.ป.)

กฎหมายเกี่ยวกับการภาวะเรือนกระจก

กลไกกฎหมายที่สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกและคาร์บอนเครดิต พ.ศ.....

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์ เพื่อกำหนดกลไกส่งเสริมการลดปริมาณทางการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีประสิทธิภาพ เป็นการจัดการปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย เพื่อรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ความปลอดภัยในชีวิตและคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนพัฒนาเรียนรู้ให้แก่สังคมโดยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแบบเป็นกลางทางคาร์บอน และปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ โดยคำนึงถึงหลักความเป็นธรรมและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ให้คํานิยามไว้ ดังนี้

“การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบภาวะอากาศและรูปแบบความแปรปรวนของสภาวะอากาศในระยะยาวอันเป็นผลจากกิจกรรมของมนุษย์ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของบรรยากาศโลกโดยตรงหรือโดยอ้อม เพิ่มเติมจากความแปรปรวนของสภาวะอากาศทางธรรมชาติที่สังเกตเห็นได้ในช่วงระยะใกล้เคียงกัน

“ก๊าซเรือนกระจก” หมายความว่า ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ก๊าซมีเทน ก๊าซไนตรัสออกไซด์ ก๊าซไฮโดรฟลูออไรด์คาร์บอน ก๊าซซิลเฟอร์เฮกซะฟลูออไรด์ ก๊าซไนโตรเจนฟลูออไรด์ และก๊าซชนิดอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

“การลดก๊าซเรือนกระจก” หมายความว่า การดำเนินการของมนุษย์อันมีผลเป็นการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากแหล่งกำเนิด หรือเป็นการเพิ่มแหล่งกักเก็บก๊าซเรือนกระจก และการดำเนินการอื่นใดของมนุษย์อันมีผลเป็นการลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศ

มาตรา 10 กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติมีหน้าที่ ดังนี้

(1) ดำเนินการให้ประเทศไทยมีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ภายในระยะเวลา และตามเป้าหมายของการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด

(2) ดำเนินการให้ประเทศไทยมีความเป็นกลางทางคาร์บอนภายในระยะเวลา และตามเป้าหมายที่กำหนดในยุทธศาสตร์ระยะยาว ในการพัฒนาแบบปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำของประเทศ

(3) ดำเนินการให้ประเทศไทยมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ภายในระยะเวลาและตามเป้าหมายที่กำหนดในยุทธศาสตร์ระยะยาว ในการพัฒนาแบบปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำของประเทศ

(4) ดำเนินการให้ประเทศไทยมีการปรับตัว เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังส่งเสริมการซื้อขายคาร์บอนเครดิต โดยกำหนดให้มีการจัดทำฐานข้อมูลก๊าซเรือนกระจก การรายงานปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจก และการกำหนดมาตรการทางภาษีและสิทธิประโยชน์ เพื่อจูงใจภาคเอกชนในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

กล่าวโดยสรุป สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกและคาร์บอนเครดิต ดังนี้

1. การกำหนดสิทธิในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มีการกำหนดเรื่องการจัดการสิทธิในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกแก่หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ โดยกำหนดปริมาณการปล่อยที่อนุญาตและราคาซื้อขายสิทธิดังกล่าวได้ใน การลดคาร์บอนเครดิต ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ภาคส่วนต่าง ๆ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทำให้สามารถขายสิทธิส่วนเกินได้

2. การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มีการสนับสนุนเงินแก่หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินโครงการดังกล่าว

3. การกำหนดมาตรการภาษีคาร์บอน โดยให้มีการจัดการเก็บภาษีคาร์บอนจากผู้ประกอบการที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกินกำหนด ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

4. การกำหนดโทษ โดยมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น การไม่รายงานปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก หรือการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเกินกว่าที่ได้รับอนุญาต

การนำหลักการตามร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกและคาร์บอนเครดิต มาใช้จะช่วยให้ประเทศไทยมีกลไกทางกฎหมายที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นการสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้สะท้อนการออกแบบ “เครื่องมือทางกฎหมายเชิงกลไกตลาด” ที่เชื่อมโยงกับหลักกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่เข้ากับระบบคาร์บอนเครดิต ซึ่งถือเป็นความจำเป็นทางนิติศาสตร์เพื่อยกระดับ

จากกฎหมายสิ่งแวดล้อมไปสู่กฎหมายกำกับการควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับ SDG 13 และ SDG 9 ว่าด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนและนวัตกรรมทางนโยบาย

2. ร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ.....

พระราชบัญญัติฉบับนี้ มีเจตนารมณ์เพื่อให้ประเทศไทยเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมและเศรษฐกิจแบบคาร์บอนต่ำ ด้วยการขับเคลื่อนมาตรการเชิงรุกที่ตั้งอยู่บนหลัก “ความเป็นธรรมด้านภูมิอากาศ” สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องเตรียมการในเรื่องกลไกทางกฎหมาย เพื่อขับเคลื่อนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเสริมสร้างการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่เพียงแต่จะมุ่งเน้นการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม การปรับเปลี่ยนคุณภาพชีวิตของประชาชน และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับสิทธิของประชาชนในการดำรงชีวิตภายใต้สภาพภูมิอากาศที่สมดุล ตลอดจนมุ่งสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนในการรับมือกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ให้คำนิยามถ้อยคำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทความวิชาการฉบับนี้ไว้เหมือนกับคำนิยามที่กล่าวถึงแล้ว ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกและคาร์บอนเครดิต ไม่ว่าจะเป็น “ก๊าซเรือนกระจก” “การลดก๊าซเรือนกระจก” และ “การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เน้นในเรื่องแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

มาตรา 40 กำหนดให้คณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการ เรียกว่า “แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ” เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการสร้างเสริมความสามารถในการปรับตัวต่อความเสี่ยงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศในปัจจุบันและในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

มาตรา 46 ให้มีมาตรการส่งเสริมการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม เอกชน เจ้าของกิจการหรือกิจการอื่นใด สามารถจัดทำขอรับการสนับสนุนทางการเงินจากกองทุน ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อให้เกิดการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลกิจกรรมการปล่อยและกักเก็บก๊าซเรือนกระจก หรือข้อมูลจำเป็นต่อการคำนวณข้อมูลปริมาณการปล่อยและกักเก็บก๊าซเรือนกระจกของประเทศ

(2) การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลกิจกรรมการลดก๊าซเรือนกระจก หรือข้อมูลจำเป็นต่อการคำนวณข้อมูลผลการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ

(3) การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมด้านการลดก๊าซเรือนกระจก

(4) การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(5) การทำวิจัยและพัฒนาขององค์กร เทคโนโลยี และสร้างเสริมทัศนียภาพการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(6) กิจกรรมอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

นอกจากนี้มีการกล่าวถึงการลดก๊าซเรือนกระจก ดังนี้

มาตรา 31 ให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ เรียกว่า “แผนปฏิบัติการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ” เพื่อกำหนดแนวทางการทำงานของหน่วยงานของรัฐตามเป้าหมายด้านการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศให้สอดคล้องกับแผนแม่บท

มาตรา 32 แผนลดก๊าซเรือนกระจก ต้องประกอบด้วย

(1) กำหนดระยะเวลาการบังคับใช้

(2) รายงานสถานการณ์การลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ

(3) เป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ซึ่งรวมถึงเป้าหมายรายสาขาตามกรอบระยะเวลาของแผนลดก๊าซเรือนกระจก

(4) นโยบายและมาตรการเพื่อลดก๊าซเรือนกระจกตามเป้าหมาย

(5) การประกาศงบประมาณ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติตามแผน

(6) กำหนดระยะเวลาการดำเนินนโยบายและมาตรการตาม (4)

พระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากจะมีเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับประเทศแล้ว ยังส่งเสริมการปรับตัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และจัดตั้งกลไกสำคัญในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงผ่านไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ (กรมการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม, 2567)

กล่าวโดยสรุป สาระสำคัญร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ เพื่อกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในการลดก๊าซเรือนกระจก และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2. การจัดตั้งกองทุนภูมิอากาศ เพื่อสนับสนุนทางการเงินแก่โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซเรือนกระจก และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3. การกำหนดเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจก เป็นการกำหนดเป้าหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้สอดคล้องกับพันธกิจระหว่างประเทศ เช่น ความเป็นกลางทางคาร์บอนภายในปี พ.ศ.2593 และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ภายในปี พ.ศ.2600

4. การกำหนดมาตรการทางการเงินและภาษี เช่น การจัดเก็บภาษีคาร์บอนและการใช้กลไกคาร์บอนเพื่อจูงใจให้ภาคส่วนต่าง ๆ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

5. การกำหนดบทลงโทษ โดยกำหนดโทษแก่ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่นการไม่รายงานปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก หรือการปล่อยก๊าซเกินกว่าที่ได้รับอนุญาต (ร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ พ.ศ.....)

กล่าวโดยสรุป ร่างพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับนี้ แสดงให้เห็นถึงความพยายามของประเทศไทยในการบัญญัติกฎหมาย เพื่อสนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 13 ว่าด้วยการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความท้าทายในทางการบูรณาการ

นโยบาย และการดำเนินการให้สอดคล้องกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน การพัฒนากฎหมายนี้ ให้ความชัดเจน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะเป็นก้าวสำคัญในกำหนดเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ถือเป็นการพัฒนากฎหมายเฉพาะที่มี “เจตนารมณ์ทางนิติศาสตร์” ชัดเจนในการ กำหนดหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ให้ดำเนินการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากภาวะโลกร้อน โดยมีการ จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติ การรายงานผล การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติ ซึ่งล้วนเป็นกลไกทางกฎหมาย ที่สร้าง “ภาระหน้าที่ตามกฎหมายของรัฐ” และ “สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน” สอดคล้องกับ SDG 13 และ SDG 16

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมกับเป้าหมาย SDGs

กลไกทางกฎหมาย	แนวคิด	เป้าหมาย SDGs
พ.ร.บ.สิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535	-หลักการป้องกันไว้ก่อน -หลักผู้ก่อมลพิษต้องจ่าย	SDGs 13 , SDGs 16
พ.ร.บ.พลังงาน พ.ศ.2535/2550	-มาตรการบังคับใช้ในโรงงาน -การกำหนดมาตรฐานอาคารประหยัดพลังงาน	SDGs 7 , SDGs 12
ร่าง พ.ร.บ.คาร์บอนเครดิต	-ระบบเครดิตคาร์บอน -การเก็บภาษีคาร์บอนเครดิต -การตั้งราคาคาร์บอน	SDGs 12 , SDGs 13
ร่าง พ.ร.บ.การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ	-แผนปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ -แผนบรรเทาผลกระทบ -การจัดตั้งคณะกรรมการภูมิอากาศ	SDGs 13 , SDGs 17

3. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535

เป็นกฎหมายแม่บทด้านสิ่งแวดล้อมมุ่งเน้นควบคุมกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

-การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ โดยกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น คุณภาพอากาศ น้ำและเสียง รวมถึงมาตรการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด เพื่อป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

-การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อประเมินและหามาตรการป้องกันหรือแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

-หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย เป็นกรณีที่ผู้ก่อให้เกิดมลพิษต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการป้องกัน ควบคุมและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของตน

-การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกรณีส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535, 2535)

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ถือเป็นกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของประเทศ ที่มีบทบัญญัติครอบคลุมใน ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมให้อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้เข้าด้วยกัน ทั้งในเรื่องนโยบาย แผนปฏิบัติการ การจัดการส่งเสริมและมาตรการต่าง ๆ รวมถึงสิทธิหน้าที่ของประชาชน อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่สามารถครอบคลุมการดำเนินการที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีความตกลงปารีส ตามกรอบอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และได้แสดงเจตจำนงที่จะขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของ ประเทศให้มีความยั่งยืน โดยบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอนและปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมที่เข้มงวด เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ทุกระดับความสามารถในการปรับตัว สร้างภูมิคุ้มกันให้ประเทศจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สร้างรายได้ ใหม่จากกลไกราคาคาร์บอน และผลักดันให้เกิดการลงทุนในธุรกิจคาร์บอนต่ำ เพื่อพลิกโฉมระบบเศรษฐกิจของ ประเทศสู่เศรษฐกิจที่มีมูลค่าและยั่งยืน

แม้พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายแม่บทในการควบคุมสิ่งแวดล้อมในภาพรวม แต่ยังไม่ได้ออกแบบให้ รองรับเป้าหมายเฉพาะของการลดก๊าซเรือนกระจก จึงจำเป็นต้องตีความบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการมลพิษ ให้ สามารถปรับใช้กับก๊าซเรือนกระจกในฐานะมลพิษประเภทหนึ่ง ทั้งนี้การปรับใช้จะต้องอาศัยการตีความในเชิง นิติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับหลักการ “ไม่ให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม” และ “ผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย” ให้ สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs 13 , SDGs 16 ว่าด้วยสถาบันที่เข้มแข็งและหลักนิติธรรม

4. พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ.2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550

เป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพในภาคอุตสาหกรรมและอาคาร จึงมี บทบาทสำคัญในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

-การกำหนดมาตรการการอนุรักษ์พลังงานในโรงงานและอาคารควบคุม โดยกำหนดให้โรงงานและอาคาร ควบคุมต้องดำเนินการอนุรักษ์พลังงาน เช่น การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การใช้พลังงานทดแทน การ ลดการสูญเสียพลังงาน ซึ่งมาตรการเหล่านี้ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการใช้พลังงาน

-การส่งเสริมการผลิตและการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูง เป็นการส่งเสริมให้มีการผลิตและใช้เครื่อง เครื่องจักร อุปกรณ์และวัสดุที่ช่วยในการอนุรักษ์พลังงานซึ่งจะช่วยลดการใช้พลังงาน และการลดการปล่อยก๊าซ เรือนกระจกในระยะยาว

-การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน โดยมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่โครงการหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พลังงาน และการลดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงาน ซึ่งรวมถึงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

อย่างไรก็ดี กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถครอบคลุมการดำเนินการดังกล่าวได้ จึงจำเป็นต้อง ตรา “พระราชบัญญัติส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกและคาร์บอนเครดิต” ขึ้น

วิเคราะห์นโยบายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

เมื่อวิเคราะห์ถึงนโยบายของประเทศที่มีต่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก กำหนดเป้าหมายและการดำเนินมาตรการต่าง ๆ โดยให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการด้านการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ปี พ.ศ.2564 – 2573 แผนปฏิบัติการดังกล่าว กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ภายใน ปี 2573 จากเป้าหมายดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศที่ 30 – 40 % ของกรณีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามปกติ ที่มีการดำเนินมาตรการลดก๊าซเรือนกระจก ภายในปี 2573 ภายใต้แนวทางที่จะดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ 5 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 ขับเคลื่อนและติดตามผล การลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศรายสาขา คือ สาขาพลังงาน สาขาคมนาคมขนส่ง สาขาการจัดการของเสียชุมชนและของเสียอุตสาหกรรม สาขากระบวนการทางอุตสาหกรรม และการใช้ผลิตภัณฑ์

แนวทางที่ 2 พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เครื่องมือ และกลไกการสนับสนุนการดำเนินการลดก๊าซเรือนกระจก แนวทางนี้มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดมาตรการในการสนับสนุนการดำเนินงาน ดังนี้

- จัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ
- ปรับปรุงอัตราภาษีอากรตามปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- ปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมสารในกระบวนการอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อนสูง
- พัฒนาตลาดคาร์บอนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการลดก๊าซเรือนกระจกแก่ผู้ประกอบการ

แนวทางที่ 3 เสริมสร้างศักยภาพการมีส่วนร่วม และเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน แนวทางนี้มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดมาตรการในการสร้างความรู้ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- สร้างขีดความสามารถของภาคอุตสาหกรรมในการลดก๊าซเรือนกระจก
- สร้างเครือข่ายประชาชนหรือชุมชนในการดำเนินการลดก๊าซเรือนกระจก
- จัดให้มีช่องทางเผยแพร่นโยบายด้านการลดก๊าซเรือนกระจก

แนวทางที่ 4 เตรียมความพร้อมการดำเนินการลดก๊าซเรือนกระจกเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาวของประเทศ แนวทางนี้มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดมาตรการในการเตรียมความพร้อมของประเทศ ดังนี้

- ศึกษาวิจัยเทคโนโลยีการจัดการขยะ
- ศึกษาวิจัยปูนซีเมนต์และผลิตภัณฑ์คอนกรีตคาร์บอนต่ำ
- สำรวจศักยภาพการกักเก็บคาร์บอนในพื้นที่อ่าวไทยตอนบน
- จัดให้มีช่องทางเผยแพร่นโยบายด้านการลดก๊าซเรือนกระจก

แนวทางที่ 5 ส่งเสริมการดำเนินความร่วมมือด้านก๊าซเรือนกระจกระหว่างประเทศ แนวทางนี้มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดมาตรการในการขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศ ดังนี้

-ส่งเสริมให้หน่วยงานภายในประเทศ สามารถเข้าถึงเงินทุนจากกองทุนระหว่างประเทศ

-เข้าร่วมเป็นภาคีหรือการรวมกลุ่มความร่วมมือด้านการลดก๊าซเรือนกระจกในระดับสากลและระดับภูมิภาค (ไทยพีบีเอส,ระบบออนไลน์)

แม้พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพพลังงาน ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แต่ยังคงเน้นหนักไปที่ภาคอุตสาหกรรมและอาคาร โดยไม่ได้วางกลไกทางกฎหมายเพื่อให้เกิด “ภาวะผูกพันตามกฎหมาย” ที่ชัดเจนแก่ภาคเอกชนในการลดก๊าซเรือนกระจก จึงควรมีการเสริม “กลไกการบังคับใช้และการรายงานผลที่มีผลทางกฎหมาย” เพื่อขยายขอบเขตการบังคับใช้ให้เชื่อมโยง DSG 7 (พลังงานสะอาด) SDG 12 (การบริโภคผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน)

วิเคราะห์ประสิทธิภาพกฎหมายปัจจุบันกับร่างกฎหมายใหม่

แม้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ.2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว จะเป็นกลไกทางกฎหมายหลักในการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศไทย แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายประการได้แก่ การที่กฎหมายยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับ “การลดก๊าซเรือนกระจก” อย่างตรงไปตรงมา การไม่มีระบบควบคุมปริมาณการปล่อยก๊าซโดยตรง และการขาดกลไกทางเศรษฐกิจที่จูงใจให้ทุกภาคส่วนลดการปล่อยก๊าซอย่างจริงจัง

ในทางตรงกันข้าม ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกและคาร์บอนเครดิต และร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีลักษณะของกฎหมายเฉพาะทางที่กำหนดกลไกการดำเนินงาน การรายงานผล การกำกับดูแล และการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับก๊าซเรือนกระจกไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งเปิดทางให้มีการตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการปรับตัวของภาคส่วนต่าง ๆ และการพัฒนาเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

ดังนั้น การเร่งผลักดันร่างกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ ให้มีผลบังคับใช้จึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะช่วยเติมช่องว่างของกฎหมายปัจจุบัน และยกระดับประสิทธิภาพการจัดการการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยให้สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs และพันธกรณีระหว่างประเทศอย่างเปนรูปธรรม

สรุป

กลไกทางกฎหมายในการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประเทศไทย เริ่มจากกลไกเป็นหลักการพื้นฐานที่ใช้กำกับควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกผ่านมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ที่มุ่งควบคุมมลพิษทั่วไป แต่ยังคงขาดเรื่องเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับภาวะเรือนกระจกและมาตรการลดการปล่อยก๊าซอย่างชัดเจน ในส่วนกลไกทางพระราชบัญญัติส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ.2535 มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการลดการพึ่งพาฟอสซิล ซึ่งมีบทบาทลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกผ่านมาตรการอนุรักษ์และใช้พลังงานสะอาดอันจะไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี กฎหมายทั้ง 2 ฉบับที่ใช้บังคับอยู่ ไม่ครอบคลุมการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจึงจำเป็นต้องตรากฎหมายเพิ่ม คือ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกและคาร์บอนเครดิต และ ร่าง

พระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศขึ้น โดยมีกลไกที่ตั้งเป้ากระตุ้นภาคเอกชนและชุมชน ให้เข้าร่วมผ่านระบบคาร์บอนเครดิตสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ เพื่อเพิ่มศักยภาพการปรับตัวและสร้างความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นการยกระดับกลไกทางกฎหมายของประเทศไทย ให้สามารถรองรับการเชื่อมโยงกับนโยบายระดับภูมิภาค โดยเฉพาะ ASEAN Carbon Market และความร่วมมือด้านการรายงานก๊าซเรือนกระจก ร่วมกัน จะเป็นแนวทางสำคัญในการขยายขีดความสามารถของประเทศให้ก้าวทันพันธกรณีระดับนานาชาติ ทั้งยังเป็นการวางรากฐานสำหรับความร่วมมือด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. เร่งผลักดันให้ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกและคาร์บอนเครดิต และร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
2. บูรณาการการทำงานของหน่วยงานของรัฐในทุกระดับ โดยเฉพาะระดับท้องถิ่น
3. ส่งเสริมบทบาทภาคประชาชน โดยใช้กลไกจูงใจและสนับสนุนการลงทุนเทคโนโลยีสะอาด
4. กรณีร่างกฎหมายทั้งสองฉบับผ่านการบังคับใช้ จะเพิ่มขีดความสามารถของประเทศไทยในการรับมือกับความเสี่ยงด้านภูมิอากาศที่ครอบคลุมทั้งด้านการควบคุม ส่งเสริมและลงโทษ

บรรณานุกรม

- กรมการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม. (2567). ร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2568 จาก <http://www.deep.go.th>.
- คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ. (ม.ป.ป.). สาเหตุและผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สหประชาชาติ ประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2568 จาก <http://www.thailand.un.org>.
- นะโม ขวลิต. (2566). การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นันทญา เขียวแสง. (2559). การประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์และแนวทางการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกแบบยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาสำนักงานเขตบางแค. ใน (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535. (2535). ราชกิจจานุเบกษา.
- ภัทรพร สร้อยทอง และคณะ. (2560). การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ความร้อนและก๊าซเรือนกระจกในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. ชลบุรี: คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.